

**[„RĂUL DE CĂPETENIE...”] – de
Mihai Eminescu [22 august
1881]**

Fotografie de arhiva. Mihai Eminescu de Nestor Heck – 1884. Basarabia-Bucovina.Info

Răul de căpetenie al organizării noastre sociale este posibilitatea ce se dă străinilor și păturei de feneanți, grecotei, franțuziți, bonjuriști, demagogi de-a exploata poporul sub o formă ori sub alta.

Asta e cheia tuturor relelor și tuturor suferințelor, acesta cuvântul cu care se dezleagă cimilitura putrejunii sociale și politice din România.

Posibilitatea dată unor nulități și unor parveniți de-a trăi din buget, din întreprinderi, din arenze, din păsueli ; posibilitatea constituțională dată unor oameni de proveniență incertă de-a exploata munca poporului fără nici o compensație, iată răul, incurabil poate, al organizației noastre.

E evident că averea nu se poate câștiga decât sau prin muncă directă, deci prin întrebuințare de forță musculară sau nervoasă, sau prin fructificarea muncii capitalizate, prin capital. Când vedem milionari roșii, Stolojan, Carada etc., făcând avere fără muncă și fără capital nu mai e îndoială că ceea ce ei au pierdut cineva și au pierdut-o fără compensație. Tertium non datur. Nu există alt izvor de avuție decât sau munca, fie actuală, fie capitalizată, sau sustragerea, furtul, fie legal, fie ilegal.

Rolul muncii intelectuale e foarte mare în ordinea economică.

În adevăr un drum făcut de inginer a înlăturat sute de piedici din calea carului cu grâu, i-au ieftenit transportul, l-au făcut mai capabil de concurență, i-au dat o mai mare siguranță că munca cuprinsă în el va fi răsplătită.

Un agronom care ar deprinde pe un țăran cum, cu aceeași cheltuială de forță musculară, să producă de două, de trei, de zece ori mai mult, cum cu aceeași cheltuială de forță musculară să-și satisfacă de zece ori pe atâtea trebuințe i-a făcut țăranului un serviciu care trebuie răsplătit. Un om de stat care cheltuiește o sumă bugetară în mod productiv, încât suta cheltuită corespunde într-un loc oarecare cu o mie în

producțiunea publică, a făcut un serviciu care trebuie plătit. Clasele dominante cată deci să compenseze prin muncă intelectuală onestă și intensivă cheltuiala de muncă musculară ce le susține.

Cu totul altfel sunt raporturile la noi.

Trecerea din clasele de jos în cele de sus nu e reglementată prin nici un fel de organizație. Chirișopol din slugă se face prefect; oameni incuți, incapabili de-a munci, incapabili de-a pricepe un adevăr, fac demagogie, fură prin subreptiune și amăgire voturile alegătorilor, devin oameni politici și dau iamă bugetului. Fără știință, fără merit, fără muncă, mii și iarăși mii de indivizi de proveniență străină se superpun poporului românesc, toți având dreptul constituțional de a trăi din buget, toți având numai exercițiul acestui drept. Un singur ziar ne-a înțeles unde batem, ziar redijat de tineri izraeliți. „Cestiunea e socială” a zis acea foaie, și-n adevăr așa este.

Oare acest popor românesc n-are altă misiune pe pământ, altă rațiune de-a fi, alt înțeles decât de-a vota pensii reversibile, de-a plăti din sudoarea sa milioanele câștigate prin cumpărarea cu 60 la sută a unor hârtii ce nu făceau decât 20 la sută, a îmbogăți pe evrei prin băutura de rachiu otrăvit, a plăti lefurile și diurnele Caradalelor – și a munci totuși numai cu plugul lui Radu Negru, incult rămânând ca-n vremea lui Radu Negru, dar mai sărac, mai rău hrănit și înainte de toate bolnav, ceea ce nu era în vremea lui Radu Negru? Acest popor nu este decât o masă de exploatat, o vacă de mulș pentru străinii de toate soiurile, o vită de plug pentru a susține luxul, incuria și corupția Caradalelor, feneantismul și cocoteria, absenteismul și morbiditatea unor pături neistorice, superpuse lui fără a-i face nici un serviciu în schimb?

Iată cestiunea cea gravă, cea mare.

Regimul vechi, rău ori bun, nu discutăm, avea o calitate necontestabilă, o calitate care-l justifica în ochii tuturor: el nu costa nimic sau aproape nimic. Tradiționalul galben găurit al vistieriei pe care-l plătea orice cap de familie n-a sărăcit pe nici un țăran, n-avea nici o influență asupra regimului său alimentar, era la dreptul vorbind prețul unui berbec și aci se încheia totul. Din acest tradițional galben găurit se plătea școala, care era mai bună decât cea de azi, administrația, rea fără îndoială, dar mai puțin venală și cupidă ca cea de azi, judecătorii, mai puțin străini decât cei de azi, și mâna de cenușeri și coate goale, mai puțin exigenți și mai modești decât cei de azi. Țăranul nu era de batjocura subprefectului, a primarului, a notarului, a perceptorului, tot oameni din oraș, tot lepădături ale ulițelor, tot exploatatori direcți ori indirecți ai lui. Vornicul, care nu știa nici scrie nici citi, vătămării, bătrânii satului adunau darea repărțită în proporție cu venitul fiecăruia, vornicul ducea banii la casierie ; niciodată sau aproape niciodată un ban al statului nu era atins de acești oameni atât de simpli, atât de dreپți, atât de iubitori de orânduială și de cinștiți.

Ce e azi?

Lăsăm pe d. A.V. Millo să descrie, după experiența sa zilnică, starea de lucruri:

S-au grămădit pe capul lui atâtea soiuri de dări încât el nu mai înțelege nimica.

Dare pentru căile de comunicație, prestație județeană, prestație comunală, patente, zecimi județene, zecimi comunale, produse din urmăriri etc.

Țăranul se uită la recipisa care i-o dă perceptorul și, oricât [î]i vei explica, el nu este în stare să-și dea seamă pentru ce

sunt impuse toate aceste dări și să cunoască lămurit cât are să plătească. Perceptorul poate să-i pretindă oricât de mare

sumă, el nu va fi în stare niciodată a-i face cea mai mică observație. Tot ce-i rămâne este să deschidă punga și să-i lasă să ia cât va binevoi, cât se va îndura. Acea ce este și mai trist [este] că, pe când se crede că s-au plătit de toate dările, că au scăpat de toate angăriile, cum le numește el, iar vine perceptorul și-i mai cere să-i mai plătească...rămășițe din exercițiile expirate, prețul păpușoilor împrumutați de stat la 1866, prețul păpușoilor de rezervă. Ce o mai fi și aceste, domnule? întrebă el, se scarpină în cap și în cele din urmă iar deschide punga.

Și în adevăr, când cercetezi bine ce sunt toate aceste rămășițe, te convingi că cea mai mare parte nu sunt alta decât bani furați de perceptorii, pe cari țăranul i-au plătit o dată, dar din cauză că nu i s-au dat recipisă sau că el au pierdut-o și nefiind trecute plățile în roluri, nefiind sușile niciodată față pentru a se putea controla, după 10 – 15 ani el este apucat să plătească din nou. Asemenea păpușoi de rezervă, păpușoi cari se zice că le-a împrumutat lor statul la 1866, toți aceștia sunt primiți de primari, de consilieri, fără ca să fi împărțit la țărani o baniță măcar.

Toată lumea cunoaște aceste abuzuri, aceste hoții, se găsesc chiar reclamații de ale țăranilor. Perceptorii, primarii însă din acele timpuri fiind morți, fugiți, insolvabili și alții achitați de tribunale, țăranul trebuie să plătească numaidecât pentru singurul cuvânt „că statul nu poate să rămâie păgubaș”.

Nimeni nu-și poate închipui la câte abuzuri, la câte necazuri, la câtă sărăcie dau ocazii asupra țăranului mulțimea acestor soiuri de dări, de rămășițe, și neputința în cari se găsește de a putea controla el singur dacă în adevăr trebuie să plătească sau nu sumele cari i se cer neconținut de perceptor.

Toate aceste abuzuri constituie însă pentru el o dare îndoit de mare decât aceea care e obligat a o plăti după legi către stat.

Mai putem adăogi abuzurile cari s-au făcut și se fac neconținut cu scăderea monezilor. Până mai dăunăzi cu moneda rusească, astăzi chiar galbenii austriaci, mai ales în Moldova, unde nu sunt decât găuriți și șterși, francii franceji, italieni; asemenea paguba ce suferă țăranul în toate afacerile lui din cauza lipsei. monezii de aramă, de un ban și doi. Toate acestea formează pentru el o dare cel puțin de 10 – 15 lei pe an.

Țăranul nu cunoaște niciodată lămurit cifra impozitelor ce trebuie să plătească, fiindcă aceasta variază mai la fiecare trimestru; el se crede dar totdeauna înșelat, cel mai bogat chiar stă în cumpănă dacă trebuie să-și plătească dările. De aici vine că încasările se fac atât de neregulat, statul se găsește neconținut în deficit și totdeauna silit să calce cele mai sacre principii ale Constituției noastre.

Și în adevăr, nimic mai barbar, nimic mai rușinos decât a se vedea că într-o țară, constituțională, unde libertatea individuală, a domiciliului se zice a fi respectate, unde există o lege după care, pentru împlinirea dărilor, nu se poate ataca decât averea, după cari gradele de urmărire nu se pot face oricărui contribuabil decât prin somații în scris, și cu toate acestea țăranilor, cari compun două treimi din nația noastră, li se cer dările cu execuțiile și schingiurile cele mai cumplite.

Perceptorii se preumblă, [î]și caută de interesele lor mai tot anul și nu-și dau niciodată osteneală să urmărească încasarea dărilor regulat, în fiecare trimestru.

Guvernul și toți agenții lui, învăluiți și ei de politică, lasă să treacă luni de zile fără ca să se gândească la încasarea regulată a dărilor. Casa statului găsindu-se de-o dată goală și în neputință de a putea face față cheltuielilor, miniștrii dau ordinele cele mai aspre, prefecții concentrează sute de dorobanți și călărași și pornesc o adevărată expediție militară asupra comunelor rurale.

Aceste expediții se fac de obicei mai ales în luna lui septembrie, crezându-se că, precum în câteva județe, tot astfel și în toată țara țăranul și-a strâns toată recolta și are bani. Nimeni nu se îngrijește să cerceteze, să afle că două treimi de țărani nu au semănat decât porumb, că temeiul culesului porumbului nu este decât în octombrie, că chiar atunci păpușoi sunt încă verzi și nu pot fi măcinați, că ei trebuie să stea în coșare sau pe poduri luni de zile ca să se usuce și să-i cumpere cineva, că țăranul, pentru hrana lui sau pentru ca să aibă câțiva lei de cheltuială, trebuie să usuce la soare câteva baniți. Nimeni nu vrea să aibă în vedere ca în luna lui septembrie, mai ales în județele de la poalele munților, tot fânul, toate ovezele, hrișca este încă pe câmp.

Pe când bietul țăran dar nu știe cum s-ar scula mai de dimineață, nu știe cum ar lucra mai repede cu toată familia lui ca să nu-și piardă puțina recoltă, ce i-au dăruit-o Dumnezeu, deodată năpădește în comună subprefectul cu execuție de călărași, de dorobanți, adună țărani zile întregi pe la primărie, le citește feliuri de ordine, de circulări, feliuri de registre, de roluri din care țărani nu înțeleg alta decât că i-au scos datori cu mii de lei. Călărașii, dorobanții se și împart îndată pe la toate casele acelora care nu pot să plătească toți banii.

Îndată ce aceștia ajung la casa țăranului le scot ușile de la casă, de la tindă și le duc la primărie. Copiii, femeia, tremură toată noaptea de frig.

Călărașii, dorobanții le iau mămăliga din ceaun, le taie găinile și le duc la cârciumă. Copiii, femeile încep a plânge; ei le îmbrâncesc, le bat. Întorcându-se de la cârciumă, i-alungă din paturile lor și se culcă ei.

Cum se face ziuă [î]i ia dinapoi ca pe vite și-i duce iar la percepție și, dacă peste noapte n-au găsit să plătească banii, ei [î]i bagă cu picioarele goale prin pâraie, prin spini, încalică pe gâtul lor, [î]i ung pe obraz cu baligă, cu noroi,

în fine iscodesc tot feliul de batjocuri, tot feliul de schingiuri.

Copiii, femeile umblă și ele sărmanele împrejurul bărbaților, se smulg de păr, se bocesc, cad în genunchi; sărută picioarele dorobanților, călărașilor, primarilor, perceptorilor, se roagă să-i mai păsuiască până vor putea vinde ceva. Ei le înjură și le trimit să caute banii, iar călărașilor le ordonă să nu-i slăbească cu execuția până nu vor plăti toți banii, că așa au ordin de la prefectură. De unde vrei acum să plătească acești nenorociți câte 200 și 300 lei de fiecare, când ei, de ș-ar vinde și copiii, tot n-ar plăti banii câți li se cer?

În timpul acesta puțină recoltă câtă a rămas țăranului stă pe câmp nestrânsă, putrezește de ploi sau o mănâncă vitele fruntașilor. El sărmanul se zbuciumă, aleargă în toate părțile, urmărit de execuție, ca să poată găsi bani și în cele din urmă se duce acasă, disperat, și, în bocetul femeii și-a copiilor, își ia vaca, boii, așternutul, tot ce găsește, și le duce de le vinde cu cât se îndură să-i dea cineva. Cârциumile, primăria, satul gem atunci pline de precupeți, de măcelari cari au alergat de prin orașe, de prin toate unghiurile, anume ca să cumpere averea, munca țăranului pe nimica.

Ți se sfâșie inima când vezi cum acești nenorociți, cari neconținut [î]i numim națiunea română, frații noștri, sunt tratați mai rău decât dobitoacele, și toate acestea se fac încă în numele statului român. Te indignezi când vezi că, cu toate că articolul 9 din legea de urmărire [î]i scutește doi boi, o vacă, paturile, așternutul, îmbrăcămintea, nutrețul pentru două luni, semințele, cu toate acestea pentru țăran nu există lege, el este silit prin feliuri de schingiuri a-și vinde pe nimica cea de pe urmă vițică, cea de pe urmă baniță de porumb.

Cum vrei acum să nu sărăcească țăranul, să nu se descurajeze de a mai lucra când aceste invazii, aceste cruzimi se petrec pe capul lui regulat, în fiecare an?

Față cu această realitate strigătoare la cer, nemaipomenită în nici una din țările europene, ce zice „Românul”? La 1848 națiunea răspunde cu iubire și avânt la apelul revoluției.

La 1857 ideile și dorințele națiunii izbutiră. La 1859 puternica suflare a națiunii.

La 1866 națiunea etc. La 1877 națiunea etc.

Care națiune? Pherekydis, Giani, Culoglu, Carada, C.A. Rosetti, Harama, Cariagdi, Caligari?

Această din urmă națiune, de proveniență foarte necunoscută, a urcat în adevăr bugetul cheltuielilor de la 20 la 120 milioane, l-au încincit sub domnia lui Carol Îngăduitorul; cum îl realizează de pe spatele națiunii adevărate se descrie mai sus.

Ei bine, când față cu această stare de lucruri țara întreagă strigă, când sarcina materială a sutelor de mii de Caradale improductive și corupte apasă producțiunea și bunul trai al țăranului, când oamenii caută cauzele organice ale acestor rele, ce găsește „Românul” să răspundă?

Ia pasaje dintr-un articol al corespondentului nostru din Galați, falsifică înțelesul lor și spune că noi numim

poporul care muncește și plătește noroi și vulg ordinar.

Nu poporul care muncește și plătește îl numim astfel. Pe demagogi, pe cei ce-l amăgesc și-l exploatează, pe lepădăturile orășenești cari au împânzit satele ca tot atâtea lipitori, cari bagă ura și invidia între țărani, cari – i întărâtă între ei și în contra proprietarului mare, acesta este vulgul ordinar, aceasta plebea superpusă poporului.

La ce gândesc roșii acum?

Știind că au răspândit în cele patru mii de comune ale țării cel puțin patruzeci cincizeci de mii de politicieni și de

demagogi, știind că aceștia ar domina sufragiul universal dacă s-ar admite acesta, roșii voiesc sufragiul universal. Până și slabul control pe care-l mai au clasele culte și în adevăr naționale în afacerile publice, până și acela trebuie înlăturat. Domnia demagogiei fanariote trebuie eternizată, ideea statului creștin, ideea apărării celui slab trebuie înlăturată cu totul, furia câștigului, a exploatării, a amăgirii trebuie să se întindă asupra țării întregi.

Și, pentru că constatăm toate lucrurile acestea incontestabile, furia grecoteilor ajunge la paroxism, la delir. Citească cineva insinuațiunea din numărul de joi al „Românului”, că sincerii reacționari amenință pe rege cu asasinatul.

Asta-i culmea minciunii, culmea istericalelor grecești care i-a apucat acești apelpisiți după frecătura ce le-o tragem de câteva săptămâni.

Regele?

Dar oare d. Bălăceanu, ministru plenipotențiar al României la Viena, de „reacționari” ori de d. Brătianu a fost însărcinat la 1875 să previe pe M. Sa ca să scutească țara de o crimă? Republicanii de la Ploiești, eroii militari ai nopții de la 11 februarie cutează a ridica o asemenea acuzare contra reacționarilor?

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1 ianuarie – 31 decembrie 1881

TIMPUL

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XII

Mihai-Eminescu.Ro